

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Маргарет Димитрова

по конкурса за професор по 2.1. Филология (антична култура) в СУ „Св.
Климент Охридски,

конкурс, обявен в ДВ, бр. 58 от 26.07.2016

Единствен кандидат в този конкурс е доц. д-р Виолета Герджикова, дългогодишен преподавател по старогръцка и римска култура в Катедрата по класическа филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Тя кандидатства за академичната длъжност „професор“ с едно монографично изследване и от многобройните си публикации е подбрала 21 студии и статии, публикувани на български или английски в авторитетни издания у нас и в чужбина. Към нейния научен профил би трябвало да се добави и съставителството и редакцията на научни сборници след хабилитацията ѝ през 2006 г., сред които е *Studia classica serdicensia* 1-3, а също и че през периода 2012-2015 г. тя е член на редколегията на Годишника на ФКНФ. Това е все работа, която изисква не само вещина в съответното научно поле, но и много усилия и време и която предполага авторитет в научните среди. В допълнение към представените по конкурса материали, бих искала да добавя, че истинското познаване на античната култура и способността да бъдат предадени вечните ѝ послания днес се проявява при превод от антични езици, съпроводен с коментар – в тези страни от творческия профил на Виолета Герджикова ни убеждава преводът ѝ с предговор и бележки заедно с Н. Шаренков на речите на Изократ (2008 г.)

Една от основните теми в публикациите, представени за участие в конкурса, е как античната култура осмисля мястото на човека в света, отношенията между цивилизация, социум и природа и как в литературни творби е представено пространството, усвоеното и неусвоеното от човека, и социалните отношения, проектирани върху места и пространствени маркери. Пространството в епиграмите на Марциал е обект на монографичното изследване на Виолета Герджикова. Марциал (Marcus Valerius Martialis), живял през повечето време на активното си творчество в Рим и публикувал 12 книги с епиграми по време на императорите Домициан, Нерва и Траян, е слабо познат и почти неизследван автор у нас. Поради обвързаността на този жанр, епиграмата, и специално на творчеството на Марциал, който се смята за създател на жанра епиграма, такъв какъвто го знаем днес, с конкретни места и предмети в Рим през втората половина на I век сл. Хр., с културни реалии, със специфични представи, идиоми, клишета, анализът от тази гледна точка на епиграмите е труден и изисква много широки познания за римската култура от

времето на Принципата, за предшестващата и съвременна на Марциал литературната традиция, за литературния, обществения и политическия живот, за обществените взаимоотношения, норми и отстъпления от нормите, за тогавашните представи за допустимо и недопустимо, за смешно, сатирично, саркастично, за предмети и привички от всекидневнието. В анализите си Виолета Герджикова показва дълбоко познаване на различни страни на всекидневния, социалния и политическия живот в римската столица през I век сл. Хр., голям, многолюден град, подслонил различни съсловия, ритуали, навици и идеали, стремежи, контрасти и страдания, величие, творчески постижения, хаос и наслади. Като улавя калейдоскопично появяващите се в епиграмите пространствени и предметни детайли, В. Герджикова утвърждава, че в Марциаловото творческо може да се проследи как „чрез пространственото си позициониране индивидът се подчинява на правила или изразява лична воля, изпраща послания към околните и към самия себе си, според това как разбира ролята си в различни общности като част от динамичното взаимодействие между себе си и своята среда“ (стр. 126). Анализите на авторката се отличават цялостно съобразяване с контекста на възникване на творбите и с внимателен прочит на детайлите, за да види зад описаните/ споменатите места и предмети човека, човешките болки, слабости, радости, тежнениа, за да извлече универсалното от отрупания с конкретни реалии и древна идиоматика текст. Авторката очертава не само културните парадигми, норми и ограничения, които стоят зад обсъжданите епиграми, но дискутира специфични литературни и стилови форми, които постигат едно или друго въздействие.

Нюансите на всекидневната култура и човешките предпочитания и навици, на правилата, ограниченията и възможностите на античната култура са обект на други изследвания на Виолета Герджикова върху други творби от римската литература, например „Природа и култура в римската villa urbana.“ *Studia Classica Serdicensia* 2, 2013, 68–81; „Places of Closeness and Estrangement: Space in Three Poems of Catullus (68, 37, 58).“ *Studia Classica Serdicensia* 4, 2015, 181–188; „Секс, телесност и цивилизация: поглед през стихотворенията на Катул.“ В: Мојсиева-Гушева, Ј., Е. Цукеска (изд.). *За љубовта. Сборник на трудови од Меѓународната научна конференција „За љубовта“*. Скопје, 2016, 17–24.

Друга значима тема в проучванията на Виолета Герджикова, която намирам за особено актуална, е присъствието на знанието за Античността, за античната култура и литература днес и неговите „употреби“ и трансформации в зависимост от новите контексти и нужди, вж. например „In the Labyrinth of Allusions: Ancient Figures in Bulgarian Prose Fiction.“ In: Torlone, Z., LaCourse Munteanu, D. (eds.). *A Handbook to Classical Reception in Eastern and Central Europe*. Wiley-Blackwell, 409–420 (под печат, January 2017); „Латинските фрази в текстовете на Moonspell.“ В: Андреева, Я., Д. Мангачева, В. Киркова (съст.). *Horizontes do Saber Filologico* (Филологически хоризонти на познанието. Юбилеен

сборник на специалност португалска филология). София, 2014, 366–374; „Quidquid Latine dictum altum videtur. Метъл поезия и латински“. В: *Societas Classica. Култури и религии на Балканите, Средиземноморието и Изтока*. Том VII. Велико Търново, 2015, 84–95; „Знанието за античността в социалната мрежа: опити, игри, граници.“ В: *Юбилейни Паусиеви четения. Научни трудове на ПУ*, том 49, кн.1, сб. Б. Пловдив, 2011, 12–24. В тези статии е демонстриран нов подход към проучване на рецепцията на античната култура, към нейната роля и осмислянето ѝ в зависимост от целите и културния хоризонт на авторите. Особено интересно и иновативно е обръщането на авторката към новите медии, към социалните мрежи, към реакциите на младите хора. Темата е не само любопитна и подходът новаторски, но и тези проучвания имат значима роля при изследване на съвременни културни нагласи и очаквания, т.е. те са от голяма полза не само за научната общност, занимаваща се с проучване на античните езици и текстове, а те показват какъв е животът им днес и какви реакции и оценки провокират днес. От опита ми на преподавател на текстове от минали епохи мога да кажа, че подобни проучвания са много ценни за студентите, изучаващи история на културата, за да може да се възпита у тях мислене за разликите между различните епохи, но и за вечните послания на големите текстове, които в различно време отговарят на важни нужди на човека и социума.

Способността на Виолета Герджикова да поднесе едно трудно за усвояване знание, за големите текстове на миналото и техните послания, на съвременния човек, непознаващ нито старите реалии, нито литературните форми, нито античните стереотипи, проличава в отворените лекции, които тя е канена да изнася в университетска среда и в Националната гимназия за древни езици и култури, както и в учебните помагала, на които е автор, но най-вече в курсовете, които води в университета. Ще добавя, че тя е научен ръководител на две – по мое мнение – отлични дисертации за присъждане на докторска степен.

Като имам предвид научните ѝ постижения и преподавателските успехи на доц. Виолета Герджикова, ще гласувам без всякакво съмнение тя да бъде избрана за професор по антична култура в СУ „Св. Климент Охридски“.

8 декември 2016